

Майстро Дмитро
Стойчев Валерій

НАРИСИ З ІСТОРІЇ АДВОКАТУРИ ЗАПОРІЗЬКОЇ ОБЛАСТІ

Національна Асоціація Адвокатів України
Рада адвокатів Запорізької області
Національний університет «Запорізька Політехніка»
Центр досліджень адвокатури і права
Адвокатське бюро Вадима Лаврівського
Юридична компанія «Майстро і Беженар»
Державний архів Запорізької області
Запорізьке наукове товариство ім. Якова Новицького
Запорізький обласний центр ГО «Утопік»

Майстро Дмитро, Стойчев Валерій

НАРИСИ З ІСТОРІЇ АДВОКАТУРИ ЗАПОРІЗЬКОЇ ОБЛАСТІ

Запоріжжя
2024

УДК 930.2
Н28

Н28

Майстро Д., Стойчев В.
Нариси з історії адвокатури Запорізької області/
Майстро Д., Стойчев В., – Запоріжжя: АА Тандем, 2024. – 60с.

Історична розвідка про адвокатів м.Олександрівська,
м. Мелітополя на зламі епох на основі архівних джерел
та місцевої преси.

Для тих, кому цікаві події на території Запоріжжя в
кінці ХІХ - початку ХХ ст.

ISBN 978-966-488-286-3

© Майстро Д. 2024
© Стойчев В. 2024
© ПП «АА Тандем», 2024

ПЕРЕДМОВА

Історія адвокатури Запоріжжя досі ще ніколи не ставала об'єктом досліджень з історії адвокатури. За допомогою Центру досліджень адвокатури і права Національної асоціації адвокатів України, а також місцевих істориків та краєзнавців вперше опубліковано імена провідних адвокатів Запоріжжя кінця ХІХ - початку ХХ ст. на основі архівних джерел та місцевої преси встановлено їхніх клієнтів та справи, які вони провадили. Показано застосування адвокатами, діяльність та реформування юридичного відділу міської ради міста.

Історична розвідка про адвокатів міста Олександрівська – це перший крок до системного дослідження історії адвокатури Запоріжжя, її витоків та найяскравіших представників адвокатури. Переконані, що вивчення досвіду адвокатської діяльності колег минулих поколінь стане у нагоді сучасним, особливо молодим адвокатам, забезпечить тяглість поколінь, продовження традицій нашої корпорації і доведе історичні підвалини виникнення та діяльності адвокатури на Запоріжжі.

АДВОКАТИ НА ЗАХИСТІ ІНТЕРЕСІВ МІСТА ОЛЕКСАНДРІВСЬКА (ЗАПОРІЖЖЯ)

Розвиток адвокатської справи на Запоріжжі у другій половині XIX століття був пов'язаний із судовою реформою 1864 року та появою інституту присяжних повірених. На той час Олександрівськ (з 1921 року перейменовано на Запоріжжя) був повітовим містом Катеринославської (Дніпропетровської) губернії.

Згідно Судових статутів 1864 р., присяжні повірені мали право об'єднуватися в одне ціле на загальних зборах за своєю Радою. Нагляд за діяльністю присяжних повірених був покладений на ради, які обиралися присяжними повіреними з їхнього числа.

Адвокатура того часу поділялась на два види:

- присяжні повірені – адвокати, що працювали при судових установах (судових палатах та окружних судах) та складали присягу перед вступом на посаду;
- приватні повірені – адвокати, що могли брати участь у справах лише за довіреністю від однієї зі сторін спору та з дозволу суду.

Інститут приватних повірених в Російській імперії було запроваджено Законом від 6 червня 1874 р.

Ними могли бути громадяни, котрі досягли 18 років, за винятком жінок. Переважно приватними повіреними ставали ті особи, що надавали правову допомогу у дореформений період. Приватні повірені не мали своєї корпоративної організації. Щоб отримати свідоцтво на зайняття адвокатською діяльністю, вони повинні були скласти іспит в окружному суді або судовій палаті. Там і видавали свідоцтво на право ведення судових справ.

Відмінність присяжних повірених від приватних повірених полягала також у тому, що присяжні повірені зберігали право клопотати у всіх судових інстанціях Російської імперії, а приватні повірені могли виступати тільки в судах, що видали їм такий дозвіл. У касаційних департаментах Урядового Сенату могли діяти по тих справах, які вони вели в нижчих інстанціях, а присяжні повірені – по всіх справах.

Приватні повірені могли виступати лише в тих судах, до яких вони були приписані. У зв'язку з тим, що для приватних повірених не була обов'язковою спеціальна освіта, траплялися випадки, коли приватні повірені мали незначну підготовку. За своєю кількістю присяжні повірені переважали число приватних повірених.

За даними довідкового видання «Весь Екатеринослав» за 1913 рік, у м.Катеринославі було присяжних повірених – 44 особи, помічників присяжних повірених – 32 особи. В той же час кількість приватних повірених – 27 осіб. У 1917 році у м. Катеринославі було присяжних повірених – 44 особи, помічників присяжних повірених – 42 особи.

Серед відомих присяжних повірених м. Катеринослава, з ким активно співпрацювало міське самоуправління Олександрівська, були: Березовський Яків Даниїлович, Коростовцев Микола Никифорович, Немировський Яків Асаакович; Функ Петро Генрихович.

Довідкове видання «Екатеринославский адрес-календарь. 1917 год» інформував про наявність у м.Олександрівськ двох помічників присяжних повірених, які працювали та проживали у місті. Ними були: Попов Микола Сергійович і Варфоломеев Олександр Іванович. Ще один – Бібельшайн Еудард Давидович – жив і працював в с. Гуляйполе Олександрівського повіту.

Крім того, десять приватних повірених працювали в м. Олександрівську: Лавров Павло Олександрович, Хмиров Ігнат Іванович, Рубанович Яків Ілліч, Чапський Вітольд Гаврилович, Римаренко Олександр Сергійович, Ковальов Олександр Петрович, Блюмкін Соломон Мойсейович, Тореп Йосиф Андрійович, Рубанович Яків Абрамович, Позенгауз Гешель Йосипович.

В другій половині 1880-х років інтереси міста в судових установах представляли приватні повірені: Чеповецький Григорій Лазарович (1885-1887, 1889 р.), Келін Савелій Маркович (1887 р.), Міхельсон Аарон Ісаакович (1889-1891), Міхельсон Мойсей Ісаакович (1891-1893), Ольшанський Михайло Федорович (з 1893 року).

Станом на жовтень 1890 року в м. Олександрівську не було жодного присяжного повіреного чи приватного повіреного.

ПОЗОВИ ТА СПРАВИ м. ОЛЕКСАНДРІВСЬКА КІНЦЯ ХІХ СТ.

Протягом 1897 року на міське самоуправління було подано різними особами два позови:

- позов Іллі Кикзадзе про звільнення від опису майна та його продажу;
- позов Тверовського до міста Олександрівська про повернення 65 крб. з судовими витратами (в позові було позивачу відмовлено, з компенсацією 11 крб. судових витрат присяжному повіреному Тверовському).

Крім того, позовів поданих у попередні роки, малося три виграних міським присяжним повіреним в Катеринославському Окружному Суді та перенесених по скаргах відповідачів до Судової Палати: 1.) По позову до Вольпера за лавку, 2.) до Пантелемона Каськова за землю, 3) Куценко за землю.

Чотири справи попередніх років за позовами присяжного повіреного Олександрівського міського самоуправління ще Судом були не вирішені: 1.) позов до Грузенберга за землю, 2.) до Яблонської Матрони, 3.) до Шевчукової, 4.) про витрати по майну вмерлого Литвинова.

Одна справа, до «Русского Общества Пароходства и Торговли» щодо оренди землі на березу р. Дніпра була програна в Судовій Палаті і була перенесена до Сенату [7].

Така мала кількість справ міста пояснюється тим, що більшість представників адвокатури працювала у Катеринославі (Дніпрі) та в околицях, з огляду на близьку відстань до суду.

Справа представництва зрушила з місця на початку ХХ ст., коли міська рада Олександрівську залучала до представництва провідних адвокатів краю, в тому числі приватних.

ЮРИДИЧНИЙ ВІДДІЛ ОЛЕКСАНДРІВСЬКОЇ МІСЬКОЇ УПРАВИ

Значну увагу до юридичного забезпечення міського господарства м. Олександрівська вдалося привернути разом з обранням міським головою гласної міської думи місцевого підприємця Фелікса Францовича Мовчановського. За його ініціативи було запрошено на посаду юрисконсульта приватного повіреного Римаренка Олександра Сергійовича, який розпочав свою роботу з 1 серпня 1902 року і став засновником юридичного відділу Олександрівської міської управи.

З березня 1902 року була налагоджена співпраця з відомим присяжним повіреним Яковом Самуїловичем Гуровичем.

У подальшій позовній роботі Олександрівське самоуправління залучало інших представників, переважно з губернського міста Катеринослава (нині Дніпро).

Так, у 1903 році Олександрівським міським самоуправлінням для свого представництва в судах було залучено декількох представників: у якості міського юристконсульта адвоката (приватного повіреного) Римаренка О.С., що займався представництвом міської ради у загальних міських справах.

Присяжний повірений Яків Гурович представляв інтереси міста в Катеринославському Окружному Суді.

За справу щодо позову відносно міського водогону були залучені присяжний повірений Іван Васильович Способний, відомий адвокат Катеринославщини, а також кандидат права Яков Ісаакович Неміровський.

ОСОБЛИВОСТІ ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ АДВОКАТІВ ОЛЕКСАНДРІВСЬКА: КІЛЬКІСТЬ ТА СКЛАД СПРАВ

Із залученням вищезгаданих приватних та державних адвокатів значно покращилася якість юридичного представництва міста у судах. Зросла кількість справ і якість роботи захисників, а відтак і зросли їхні гонорари.

Так, 15 липня 1904 року юрисконсульт Римаренко О.С. подав до Олександрівської міської управи свій звіт про позовну роботу з серпня 1902 по липень 1904 рр.: «...в моем производстве находилось судебных городских дел 27, из коих 24 дела гражданские и 3 дела уголовные».

Всього із 24 цивільних справ 7 справ було від різних осіб до міського самоуправління м. Олександрівська. Інші 17 позовів міста до різних осіб. Загальна сума всіх цивільних прав становила 75 839 крб.

Із всіх 27 справ на липень 1904 року було завершено 3 кримінальні справи і 13 цивільних. На

користь міста було виграно 8 справ. П'ять позовів було програно. Слід зазначити, що чотири справи було програно відомому підприємцю Дмитру Мінаєву – про витребування судових витрат по позовах Міської управи до Дмитра Мінаєва щодо орендних платежів. При чому в ході розглядів позовів Олександрівською міською радою вимоги були припинені. Було з'ясовано неправильність їх нарахування у 1901 році. П'ята – по позову міста до підприємця Лизлова на 50 крб. за зупинку водопостачання на будівництві нової жіночої гімназії.

З 11 незакінчених справ в першій інстанції було вирішено на користь міста Олександрівська чотири справи і одна справа програна (рішення Округного суду по цій справі було оскаржене до Судової палати). Шість справ по суті не слухалося.

З означених справ чотири – про знесення цегельних заводів. Одна справа – позов міського самоуправління до підприємців, братів Дмитра і Олександра Мінаєвих на загальну суму в 1058 крб. щодо виправлення будівельних робіт в новій жіночій гімназії. І зустрічний позов братів Мінаєвих до Олександрівського самоуправління відносно розрахунків за будівництво будівлі жіночої гімназії на розі вул. Гоголівської і Дніпровської. Останній позов було призупинено міською управою у зв'язку з повним виконанням усіх зобов'язань підрядниками.

Шоста справа – позов пана Фильгова до міста Олександрівська було вирішено завдяки залученню до справи третьої особи. Таким чином інтереси міста були вирішені по цій справі.

Із 24 цивільних справ, які знаходилися в провадженні Повітового члена Окружного суду по Олександрівському повіту – 16 справ, в провадженні Катеринославського Окружного суду – 8 справ, крім того надійшло до окружного суду по апеляційних скаргах на рішення повітового члену суду 9 справ.

Протягом 1902-1904 рр. Олександр Римаренко, як представник Олександрівська, додатково приймав участь по міських справах в Окружному суді 6 разів, у як член Суду по Олександрівському повіту – 6 разів та Олександрівському міському суді – 22 рази. Чотири рази приймав участь в провадженні оглядів та у експертизах. Крім того, за цей час О.С.Римаренко підготував більше двадцяти письмових висновків по різних юридичних проблемних питаннях на запис міської управи Олександрівська. Понаднормово представляв більше десяти разів інтереси міста в окружному суді по міських справах, які не були в його провадженні.

З відомостей виборців Катеринославського губернського виборного зібрання про адвоката Римаренка Олександра Сергійовича відомо (станом на 1912 рік): 42 роки, з спадкових дворян, православний, росіянин, освіта середня (Астраханська гімназія, і Казанський університет, повний курс якого не закінчив), за професією – приватний повірений Катеринославського окружного суду та Харківської Судової палати; з постійним проживанням в м.Олександрівску. Мав дворову, з будівлями, міську садибу по вулиці Фортечній. Офіційно належав за політичними поглядами до прогресистів.

Протягом 1910-х років неодноразово Римаренка О.С. було обрано депутатом (гласним) Олександрівської міської думи. Під час своєї діяльності гласного думи був членом різних депутатських комісій. Особливо активно працював в Бюджетно-ревізійній комісії Олександрівської міської думи. Був неодноразово головою цієї комісії. Активно працював по залученні позик на розвиток міського господарства Олександрівська.

На 1915 рік Римаренко О.С. займав посаду голови Олександрівського міського осередку комітету Всеросійського Союзу міст.

В березні 1916 року Римаренко О.С. був змушений відмовитися від роботи у бюджетно-ревізійній комісії незважаючи на неодноразове офіційне гласних Олександрівської міської думи.

На 1917 рік серед знакових справ, які були у провадженні адвоката Олександра Римаренка – декілька матеріалів щодо повернення заборгованості по кредитах Олександрівського Піклування про глухонімих перед Олександрівським громадським міським банком на загальну суму 15 тис. крб. На той час це була надзвичайно велика сума. Одна з цих справ на суму 5100 крб. у жовтні 1917 року розглядалася у Харківській Судовій палаті. Після тривалих судових засідань та переговорів представників міської управи Олександрівська вдалося домовитися про добровільне погашення боргу в 15 тис. крб.

З обранням міським головою Олександрівська Попова М.М. змінилося ставлення до керівника юридичного відділу міської управи приватного по-

віреного Римаренка О.С. Постійні словесні зауваження щодо постійної відсутності керівника юридичного відділу Римаренка О.С. у зв'язку з його приватною адвокатською діяльністю. Ці обставини змусили весною 1918 року звернутися приватного повіреного Римаренко Олександра Сергійовича з пропозиціями реформування юридичного відділу міської управи. До затвердження нового проекту штату та фінансування Олександр Римаренко заявив про готовність продовжувати представництво інтересів міста в судових установах. Проте міський голова Попов М.М. і гласні міської думи нового скликання (з 1917 року) продовжували ігнорувати пропозиції реорганізації та збільшення штату і видатків на юридичний відділ у зв'язку з великим обсягом справ.

1 червня 1918 року Олександрівська міська управа звернулася до присяжного повіреного Блюмкіна С.М. про представництво її інтересів у Катеринославському Окружному Суді по скаргах домовласників м.Олександрівська за надто високі податки на нерухоме майно. А також у своєму листі просила знайти присяжного повіреного для постійного представництва в судах інтересів міста Олександрівськ.

Кандидат швидко знайшовся – присяжний повірений Трандафілов Микола Лазарович з м. Петрограду. 8 липня 1918 року у своєму зверненні до міського голови м. Олександрівська Микола Трандафілов писав: «Имею честь просить Вас, представить мне место юрисконсульта в вверенном Вам городском общественном управлении».

Протягом трьох тижнів кандидатура Петроградського присяжного повіреного Миколи Трандафілова на посаду юрисконсульту Юридичного відділу Олександрівської міської управи була погоджена.

29 липня 1918 року Олександрівська міська управа розглянула заяву присяжного повіреного Трандафілова Миколи Лазаровича про бажання зайняти посаду юрисконсульту міської управи. Також одночасно була розглянута заява на ім'я міського голови міського юрисконсульту Римаренко О.С. про бажання подати у відставку. Було вирішено запросити Трандафілова М.Л. на посаду міського юрисконсульту з 1 серпня 1918 року, з окладом 600 крб. на місяць. А з 1 серпня 1918 року Трандафілов М.Л. запропонував реорганізацію свого відділу. Згідно нового Проекту, було запропоновано збільшити штат відділу ще одною посадою – машиністкою 1-го розряду з окладом 250 крб. на місяць. Обладнати приміщення юридичного відділу 3 столами (600 крб.), 6 стільцями (450 крб.) та однією печатною машинкою «Ундервуд» (2500 крб.), юридичною літературою на 500 крб.

9 серпня 1918 року на засіданні Олександрівської міської думи було розглянуто та одноголосно підтримано проект реорганізації юридичного відділу і фінансування цих заходів в розмірі 10550 крб. на 1918 рік, запропонований О. Римаренком.

Таким чином, у нашому дослідженні історії адвокатури Запоріжжя відкрито перші нові імена адвокатури Запоріжжя кінця XIX ст. - XX ст., зокрема діяльність адвоката Олександра Римаренка, як керівника юридичного відділу міської ради та його

наступника, показано зміну якості роботи адвокатури із залученням приватних повірених.

Нариси зародження та становлення адвокатської справи на Запоріжжі в другій половині XIX - початку XX ст. будуть продовжені у наших наступних дослідженнях і публікаціях. Це справа нашої честі і гідності.

Джерела і література:

1. Державний архів Запорізької області (далі – ДАЗО), Ф. 24 оп.1, спр. 928, арк. 7, 13,32;

2. ДАЗО, ф.24, оп.1, спр. 928, арк. 37;

3. ДАЗО, Ф. 24, оп. 4, спр.28, арк. 205;

4. ДАЗО. ФР.-2030, оп.2, спр.250, арк. 34-35; арк. 43;

5. Корнієнко І.В. Організація адвокатури в південноукраїнських губерніях кінця XIX-першої чверті XX ст.: порівняльно-правова характеристика // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер. Юриспруденція 2018, №36 том 1, с. 8-12.; с. 8-9;

6. Весь Екатеринослав. Справочная книга. – Екатеринослав, 1913 г. – с.183-184;

7. Екатеринославский адрес-календарь. 1917 год. Екатеринослав. Издание губернской типографии. – с. 243;

8. Отчет о деятельности Александровского городского Общественного Управления за 1897 год. Александровск, Печатано в типогр. Б.Я.Штерн, соб. Дом. с. 72-73;

9. Отчет Александровского городского общественного самоуправления за 1903 год . – Александровск. Тип. Б.Я. Штерн, 1905 г., с. 402-404.

10. Журнал очередного заседания Александровской Городской Думы мая 21-го дня 1915 года. // Журналы Александровской Городской Думы за 1915 год. – Александровск, Типография при учил. хут. глухонемых., 1916 г., с.121;

11. Журналы Александровской Городской Думы за 1916 год. – Александровск, Типография при учил. хут. глухонемых. 1917 г., с.89;

АДВОКАТИ МІСТА МЕЛІТОПОЛЯ НА ШПАЛЬТАХ МІСЦЕВОЇ ПРЕСИ ПОЧАТКУ ХХ СТОЛІТТЯ

Одним з основних джерел, яке дозволяє нам реконструювати події більш, ніж столітньої давнини, є матеріали місцевої преси. Під час написання цієї статті було використане цікаве джерело – газета «Мелітопольські відомості», в якій постійно велась рубрика «Із зали суду». Матеріали цих публікацій дають нам уявлення про те, які справи слухались, якою була позиція захисту та обвинувачення. У таких репортажах часто наводились яскраві промови та аргументи адвокатів.

Щодо становища адвокатури на початку ХХ століття цікавою є статистика, отримана із «Календаря та пам'ятної книжки Таврійської губернії... ..на 1912 рік»¹. Отже, загальна кількість присяжних повірених у Російській імперії на той час – 5265, помічників присяжних повірених – 5140. Кількість приватних повірених за свідченнями з судових палат – 195, з окружних судів – 1955, з мирових з'їздів – 1589, з повітових з'їздів – 1738, разом 5397.

Адвокатською практикою займалися присяжні повірені, які перебували на державній службі. Проте, існували й приватні повірені.

У 1912 році обов'язки присяжних повірених у Мелітополі виконували: Лев Антонович Романов, Йосип Владиславович Валицький, Яків Борисович Зевін, Іван Георгійович Мурзаєв.

1 Календарь и памятная книжка Таврической губернии на 1912 год. Издание Таврич. Губерн. Стат. Комитета.

Приватною практикою займалися повірені: Тимофій Володимирович Худаков, Веніамін Родіонович Ляшенко, Митрофан Сергійович Біляков, Єфрем Романович Шершієв, Андрій Олександрович Станішевський.

На сторінках місцевої преси зафіксовано дві справи, які видались нам найбільш яскравими.

СПРАВА ПРО РОЗБІЙНІ НАПАДИ «БАНДИ ВАРРАВИ»

Банда Варрави була сумно відомим кримінальним угрупованням, яке наводило жах на всю Таврійську губернію протягом першого десятиріччя ХХ століття. Пограбування, розбої, убивства – все було на рахунку цих злочинців, і момент, коли вони опинилися на лаві підсудних, прикував до себе увагу не тільки мешканців Мелітополя, а й всієї губернії. Детальний опис судового процесу, що відбувся у 1910 році, залишив нам репортер «Мелітопольских відомостей».

Під час опитування обвинувачених членів банди усі, окрім Височина та Трусова, не визнали себе винними, пояснюючи своє зізнання приставу та судовому слідчому побоями поліції. Потерпілі, які фігурували як свідки, передали подробиці нападів на них, які склали суть обвинувального акту. При розповіді Параски Коваленко, родички підсудних Овдунів, про те, як її, вагітну, розбійники двічі зґвалтували і завдали їй 20 колотих ран у живіт, що

носили характер катувань – по судовій залі пробігла емоція обурення.

Жоден із потерпілих не опізнав підсудних, але показує, що Овдун і Сухорабський зізнавались у їх присутності уряднику і вказували, де хто був під час нападів. Свідки з числа 22-х осіб, викликані за клопотанням Овдунова, заявили, що «вони нічого не знають».

Потерпілим показали фотографічні картки Варави та Селіщенка. Вони здалися їм схожими на тих, які були у них, але твердо за картками упізнати їх не змогли.

Близько 9 години вечора судове слідство було закінчено, і після невеликої перерви суд перейшов до дебатів сторін.

Прокурор Чаплига вважав доведеним той факт, що у всіх трьох розбійних нападах брала участь одна і та ж банда, що впливає з однакової в усіх трьох випадках звірячої поведінки розбійників. Також, що всі підсудні були членами цієї банди і брали участь у всіх чи деяких розбійних нападах, доводилося свідченнями на попередньому слідстві й свідченнями Височина та Трусова у залі суду на судовому слідстві. З огляду на це прокурор підтримав звинувачення проти всіх обвинувачених у межах обвинувального акта.

Захисник обох Овдунів – присяжний повірений Заболотний у своїй промові заявив, що доказів проти підсудних сторона обвинувачення не надала. За недостатністю доказів Овдун вважає звинувачення не доведеним. Захисник Височина, Трусова та Наколюжного присяжний повірений Раскін

у своїй промові звернув увагу присяжних засідателів на ту обставину, що всі вісім підсудних однаково звинувачуються у приналежності до однієї і тієї ж розбійницької зграї. Також наголошує, що хоча з обставин справи і можна зробити висновок, що в усіх трьох розбійних нападах брала участь одна і та ж банда, але членами зграї не можна вважати всіх підсудних. Випадкові, мимовільні учасники злочину, на який вони не йшли і про який не знали, не можуть вважатися членами банди, однак між собою пов'язані задумом, метою та способом дій.

Про те, що не всі восьмеро підсудних є членами злочинної банди, виявилось на першому допиті їх урядником, про це свідчила різниця у їх поведінці. У той час як всі заперечували свою вину, Височин з перших слів розповів, як і куди возив учасників банди. Прокурор вважав, що Височин повинен був зрозуміти, кого і для чого везе, а тому мав би тікати. Але тут виникало протиріччя: саме дізнавшись, кого саме він везе, Височин, побоюючись за своє життя, не міг тікати, а вимушений був користися розбійникам. А побоюватися за своє життя Височин мав підстави, оскільки усім відомо, який жах і страх наводила на людей не тільки поява, а й одне ім'я Варавви, відомого у Таврійській губернії розбійника, який міг усюди дістати і розправитися з ним. Банда Варавви, що орудувала у великій кількості сіл, не могла мати всюди своїх членів і користувалася фурщиками, що випадково траплялися, та іншими особами, які надавали їй послуги під страхом смерті. Таким випадковим надавачем послуг, якими скористалася банда, був Височин.

У такому ж становищі був і Трусов, інший візник, і Наколюжний, про участь якого у нападах не було доказів, а відомо тільки, що Овдун привів до нього як родича невідомих йому Варавву та Селищенка для ночівлі. Він міг не знати, які люди в нього ночували. Та, навіть, знаючи це, він не міг під страхом смерті нікому сказати.

Захист попросив з огляду на серйозність звинувачення та покарання щодо кожного з підсудних, окремо запитати: чи був він членом шайки і чи брав участь добровільно, наміром, а не вимушеними діями, у злочинах, описаних у обвинувальному акті. І вже після цього винести справедливий вирок.

В останньому слові підсудні Овдуни з плачем і поклонами просили виправдати їх, пощадити їх молодість, дружин і дітей, заявили, що як благодаті Божої чекали на суд, а Філіп Овдун заявив, що він і у в'язниці не їв м'ясного по середах і п'ятницях. Інші підсудні просять поблажливості і даремно не звинувачувати їх. На дозвіл присяжних засідателів поставлено 32 питання.

О пів на першу ночі, після майже півторагодинної наради, присяжні засідателі винесли вердикт, яким усі визнані винними з усіх питань і одному Наколюжному дана поблажливість. Пізно вночі оголошено вирок, яким усіх обвинувачених засуджено на каторжні роботи з позбавленням прав строком 6 – 11 років².

2 Б.С-н. Из зала суда // Мелитопольские ведомости. 1910. № 3. С.3.

СПРАВИ СІМЕЙНІ У СУДОВІЙ ЗАЛІ

Як це не курйозно, але сімейні «розбірки» доволі часто ставали предметом судового розгляду на початку ХХ століття. У Мелітополі також розглядався такий цікавий випадок.

18 березня 1910 року Мелітопольським повітовим з'їздом було розглянуто справу за звинуваченням С. Міндліна своєю колишньою дружиною – Левіною. Левіна звинувачувала колишнього чоловіка в тому, що він, після розлучення з нею, у будинку спільних їхніх знайомих заявив, що взяв її із публічного будинку. Оскільки вона була взята Міндліним із сімейного будинку, то вважала слова колишнього чоловіка для себе образливими та наклепом щодо до неї.

У земського начальника під час розгляду справи Левіна дала розгорнуті свідчення, в яких описала все інтимне і сімейне життя з чоловіком. Свідки, однак, не підтвердили звинувачення, показавши тільки, що на їхнє питання, куди подінеться Левіна після розлучення, Міндлін відповів, що нехай іде світом, як їздила до заміжжя.

Врешті-решт, земський начальник засудив Міндліна до арешту на три місяці. Однак, той звернувся до адвоката та оскаржив попереднє рішення.

У повітовому з'їзді захисник Міндліна присяжний повірений Раскін у своїй промові просив суд не брати до уваги пояснення Левіної, що стосуються інтимного життя подружжя, оскільки це не повинно цікавити сторонніх, тим більше суддів, а перейти до суті звинувачення. Левіна вказала свідків,

які мали підтвердити звинувачення, але насправді цього не зробили. У словах «нехай іде світом» немає елементів складу клевети, оскільки ці слова не ганьблять її честі, тому просив суд виправдати Міндліна.

Прокурор вважав, що хоча свідки не підтвердили посилення, зробленого на них Левіною, все ж у словах Міндліна «нехай іде світом» полягає щось образливе для Левіної, оскільки вона ж не комівояжер. Повітовий з'їзд Міндліна виправдав³.

3 Б. С-н. Из зала суда // Мелитопольские ведомости. 1910. № 3. С.2.

МАТЕРІАЛИ КАБІНЕТУ-МУЗЕЮ ІСТОРІЇ АДВОКАТУРИ ЗАПОРІЗЬКОЇ ОБЛАСТІ

АДВОКАТИ ОЛЕКСАНДРІВСЬКА

Розвиток адвокатської справи на Запоріжжі у другій половині XIX століття був пов'язаний із судовою реформою 1864 року та появою інституту присяжних повірених. На той час Олександрівськ (з 1921 року перейменовано на Запоріжжя) був повітовим містом Катеринославської (Дніпропетровської) губернії.

Згідно Судових статутів 1864 р., присяжні повірені мали право об'єднуватися в одне ціле на загальних зборах за своєю Радою. Нагляд за діяльністю присяжних повірених був покладений на ради, які обиралися присяжними повіреними з їхнього числа.

Адвокатура того часу поділялась на два види:

- присяжні повірені — адвокати, що працювали при судових установах (судових палатах та окружних судах) та складали присягу перед вступом на посаду;
- приватні повірені — адвокати, що могли брати участь у справах лише за довіреністю від однієї зі сторін спору та з дозволу суду.

Інститут приватних повірених в Російській імперії було запроваджено Законом від 6 червня 1874 р. Ними могли бути громадяни, котрі досягли 18 років, за винятком жінок. Переважно приватними

повіреними ставали ті особи, що надавали правову допомогу у дореформений період. Приватні повірені не мали своєї корпоративної організації. Щоб отримати свідоцтво на зайняття адвокатською діяльністю, вони повинні були скласти іспит в окружному суді або судовій палаті. Там і видавали свідоцтво на право ведення судових справ.

Присяжні повірені зберігали право клопотати у всіх судових інстанціях, а приватні повірені могли виступати тільки в судах, що видали їм такий дозвіл. У касаційних департаментах Урядового Сенату могли діяти по тих справах, які вони вели в нижчих інстанціях, а присяжні повірені — по всіх справах.

В другій половині 1880-х років інтереси міста Олександрівська в судових установах представляли приватні повірені: Григорій Лазарович Чеповецький (1885 – 1887, 1889 р.), Савелій Маркович Келін (1887 р.), Аарон Ісаакович Міхельсон (1889 – 1891 рр.), Мойсей Ісаакович Міхельсон (1891 – 1893 рр.), Михайло Федорович Ольшанський (з 1893 р.).

Станом на жовтень 1890 року в м. Олександрівську не було жодного присяжного повіреного чи приватного повіреного.

За даними довідкового видання «Весь Екатеринослав» за 1913 рік, у місті Катеринославі було:

- присяжних повірених — 44 особи;
- помічників присяжних повірених — 32 особи;
- приватних повірених — 27 осіб.

У 1917 році у місті Катеринославі було:

- присяжних повірених — 44 особи;
- помічників присяжних повірених — 42 особи.

Серед відомих присяжних повірених міста Катеринослава, з ким активно співпрацювало міське самоуправління міста Олександрівська, були: Яків Даниїлович Березовський, Микола Никифорович Коростовцев, Яків Ісаакович Немировський, Петро Генрихович Функ.

В місті Олександрівськ на 1917 рік (довідкове видання «Екатеринославский адрес-календарь. 1917 год») працювали два помічники присяжних повірених: Микола Сергійович Попов та Олександр Іванович Варфоломєєв.

В селі Гуляйполі Олександрівського повіту — Еу-дарт Давидович Бібельшайн.

В місті Олександрівську працювали десять приватних повірених:

Соломон Мойсейович Блюмкін,
Павло Олександрович Лавров,
Ігнат Іванович Хмиров,
Яків Ілліч Рубанович,
Вітольд Гаврилович Чапський,
Олександр Сергійович Римаренко,
Олександр Петрович Ковальов,
Йосиф Андрійович Тореп,
Яків Абрамович Рубанович,
Гешель Йосипович Позенгауз.

ПОЗОВИ ТА СПРАВИ МІСТА ОЛЕКСАНДРІВСЬКА КІНЦЯ ХІХ СТ.

Протягом 1897 року на міське самоуправління було подано різними особами два позови:

- позов Іллі Кикзадзе про звільнення від опису майна та його продажу;
- позов Тверовського до міста Олександрівська про повернення 65 крб. з судовими витратами (в позові було позивачу відмовлено, з компенсацією 11 крб. судових витрат присяжному повіреному Тверовському).

Крім того, позовів, поданих у попередні роки, малося три виграних міським присяжним повіреним в Катеринославському Окружному Суді та перенесених по скаргах відповідачів до Судової Палати: 1) по позову до Вольпера за лавку, 2) до Пантелемона Каськова за землю, 3) Куценко за землю.

Чотири справи попередніх років за позовами присяжного повіреного Олександрівського міського самоуправління ще Судом були не вирішені: 1) позов до Грузенберга за землю, 2) до Яблонської Матрони, 3) до Шевчукової, 4) про витрати по майну вмерлого Литвинова.

Одна справа, до «Русского Общества Пароходства и Торговли» щодо оренди землі на березі р. Дніпро була програна в Судовій Палаті і була перенесена до Сенату.

Така мала кількість справ міста пояснюється тим, що більшість представників адвокатури працювала у Катеринославі (Дніпрі) та в околицях, з огляду на близьку відстань до суду.

Справа представництва зрушила з місця на початку ХХ ст., коли міська рада Олександрівська залучала до представництва провідних адвокатів краю, в тому числі приватних.

ОСОБЛИВОСТІ ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ АДВОКАТІВ ОЛЕКСАНДРІВСЬКА: КІЛЬКІСТЬ ТА СКЛАД СПРАВ

Із залученням вищезгаданих приватних та державних адвокатів значно покращилася якість юридичного представництва міста у судах. Зросла кількість справ і якість роботи захисників, а відтак і зросли їхні гонорари.

Так, 15 липня 1904 року юрисконсульт О. С. Римаренко подав до Олександрівської міської управи свій звіт про позовну роботу з серпня 1902 по липень 1904 рр.: *«...в моем производстве находилось судебных городских дел 27, из коих 24 дела гражданские и 3 дела главные»*.

Всього із 24 цивільних справ 7 справ було від різних осіб до міського самоуправління м. Олександрівська. Інші 17 позовів міста до різних осіб. Загальна сума всіх цивільних справ становила 75 839 крб.

Із всіх 27 справ на липень 1904 року було завершено 3 кримінальні справи і 13 цивільних. На користь міста було виграно 8 справ. П'ять позовів було програно.

Слід зазначити, що чотири справи було програно відомому підприємцю Дмитру Мінаєву —

про витребування судових витрат по позовах Міської управи до Дмитра Мінаєва щодо орендних платежів.

П'ята — по позову міста до підприємця Лизлова на 50 крб. за зупинку водопостачання на будівництві нової жіночої гімназії.

Шоста справа — позов пана Фильгова до міста Олександрівська було вирішено завдяки залученню до справи третьої особи.

Із 24 цивільних справ, які знаходилися в провадженні Повітового члена Окружного суду по Олександрівському повіту — 16 справ, в провадженні Катеринославського Окружного суду — 8 справ, крім того надійшло до окружного суду по апеляційних скаргах на рішення повітового члену суду 9 справ.

ЮРИДИЧНИЙ ВІДДІЛ ОЛЕКСАНДРІВСЬКОЇ МІСЬКОЇ УПРАВИ

Значну увагу до юридичного забезпечення міського господарства міста Олександрівська вдалося привернути разом з обранням міським головою гласної міської думи місцевого підприємця Фелікса Францовича Мовчановського. За його ініціативи було запрошено на посаду юрисконсульта приватного повіреного Олександра Сергійовича Римаренка, який розпочав свою роботу з 1 серпня 1902 року і став засновником юридичного відділу Олександрівської міської управи.

З березня 1902 року була налагоджена співпраця з відомим присяжним повіреним Яковом Самуїловичем Гуровичем.

У подальшій позовній роботі Олександрівське самоуправління залучало інших представників, переважно з губернського міста Катеринослава (нині Дніпро).

Так, у 1903 році Олександрівським міським самоуправлінням для свого представництва в судах було залучено декількох представників: у якості міського юристконсульта адвоката (приватного повіреного) О. С. Римаренка, що займався представництвом міської ради у загальних міських справах. Присяжний повірений Яків Гурович представляв інтереси міста в Катеринославському Окружному Суді.

За справу щодо позову відносно міського водогону були залучені присяжний повірений Іван Васильович Способний — відомий адвокат Катеринославщини, а також кандидат права Яков Ісаакович Немировський.

АДВОКАТИ ЗАПОРІЖЖЯ НА ЗЛАМІ ЕПОХ

АДМІНІСТРАТИВНИЙ УСТРІЙ НА ЗАПОРІЖЖІ

Дореволюційний правовий режим адвокатської діяльності було фактично скасовано в 1919 році.

Територія Запорізького краю до 1917 року адміністративно входила до складу Бердянського, Мелітопольського повітів Таврійської губернії та Олександрівського, Катеринославського повітів Катеринославської губернії.

У 1920 р. була створена Олександрівська губернія у складі трьох повітів: Бердянського, Мелітопольського, Олександрівського.

З 1 грудня 1922 року Запорізька губернія була ліквідована з включенням її території до складу Катеринославської губернії.

У 1923 р. в Україні була проведена реформа адміністративно-територіального поділу, за яким на Запоріжжі було створено три округи: Запорізький, Мелітопольський, Бердянський. Частина населених пунктів увійшла до Маріупольського округу. Всі ці округи входили до Катеринославської губернії. Було завершено перехід до триступеневої системи: центр-округ-район.

З 1925 року до вересня 1930 року діяли Запорізький, Мелітопольський округи. 2 вересня 1930 р. ВУЦВК видав постанову «Про ліквідацію округів та перехід на двоступеневу систему управління».

9 лютого 1932 року було створено Дніпропетровську область, до якої увійшли колишні Запорізький та Мелітопольський округи.

10 січня 1939 року була утворена Запорізька область, до складу якої увійшли 30 районів.

СХЕМА СТАНОВЛЕННЯ ЗАПОРІЗЬКОЇ АДВОКАТУРИ НА ЗЛАМІ ЕПОХ

1. Колегія правозаступників (Катеринославської губернії), березень 1919 р. – жовтень 1922 р.

2. Окружна колегія правозаступників, 1923 – 1925 рр.

3. Окружна колегія оборонців (захисників), 1925 – 1930 рр.

4. Обласна (Дніпропетровська) колегія захисників (адвокатів), 1931 – 1939 рр.

5. Запорізька обласна колегія адвокатів, 1939 – 1991 рр.

12 вересня 1928 року колегія НКЮ УРСР прийняла постанову «Про реорганізацію колегій захисників», якою було визнано доцільним перехід на колективні форми організації праці захисників. Причому постановою наголошувалося на добровільному характері прикріплення захисників до консультацій і ліквідації приватних кабінетів.

Згідно з постановою 1929 р. в Україні відбулася реорганізація форм роботи членів колегії захисників, перехід на колективні форми, скасування приватної адвокатської практики.

Список практикуючих в містах і сільській місцевості Запорізького округу членів колегії захисників на 1 жовтня 1923 року:

1.Блюмкін Соломон Мойсейович, член колегії захисників;

2.Михайловський Костянтин Іванович, член колегії захисників;

3.Поляков Олександр Михайлович, член колегії захисників з 25.05.1923 р.;

4.Милін Олександр Борисович, член колегії захисників з 6.08.1923 р.;

5.Костенко Андрій Якович, член колегії захисників з 6.08.1923 р. (м. Оріхів);

6.Сосницький Євген Аркадійович, член колегії захисників з 6.08.1923 р. (м. Оріхів)

7.Мешко Михайло Якович, член колегії захисників з 6.08.1923 року (м. Василівка);

8.Малашенко Володимир Михайлович, член колегії захисників з 6.08.1923 року (м. Василівка);

9.Романько М.С., в.о. уповноваженого по Запорізькому округу з 5.11.1923 р.;

10.Стругалевич П. Т. член колегії захисників з 6.08.1923 р. (с. Томаковка).

АДВОКАТИ МЕЛІТОПОЛЬСЬКОГО ОКРУГУ

Структура Мелітопольського Повітового юридичного відділу (на липень 1921 року)

Колегія

1. Завідуючий;
2. Заступник — завідуючий судово-слідчою частиною;
3. Завідуючий Повітовим адмінвідділом.

Підвідділ загальний та адміністративно- господарчий

1. Завідувач справами Завідуючого юридичного відділу (Завюрвідділу);
2. Завідувач справами (Управдел);
3. Два юрисконсульта;
4. Діловод;
5. Бухгалтер;
6. Помічник бухгалтера (поза штатом);
7. Регістратор;
8. Кореспондент;
9. Машиніст;
10. Сторож;
11. Два кур'єри.

Підвідділ судово-слідчий

1. Завідувач (судово-слідчим) підвідділом;
2. Завідувач секціями (контрольною та судового устрою);
3. Діловод;
4. Три інструктори.

Колегія обвинувачів та правозаступників

1. Три обвинувачі;
2. Шість правозаступників;
3. Двадцять (20) консультантів, з яких 16 в Мелітопольському повіті, 4 — в м. Мелітополі (консультанти серед себе обирають одного завідувача та секретаря).

Повітовий каральний відділ

1. Завідувач;
2. Секретар;
3. Машиніст (він же діловод);
4. Завідувач адміністративно-господарською частиною (він же завгосп ДОПРу);
5. Агроном;
6. Реєстратор;
7. Розсильний. ДОПР

1. Завідувач;
2. Два помічника завідувача ДОПРу;
3. Секретар;
4. Машиніст (він же діловод);

5. Реєстратор;
6. 3 старших надзирателі;
7. 25 молодших надзирателі;
8. Лікар;
9. Фельдшер.

Посади поза штату

1. Помічник бухгалтер при Юрвідділі;
2. Секретар месткому.

Відомості про Мелітопольських правозаступників на 8 серпня 1921 року — Витяг зі Списку співробітників Мелітопольського Юрвідділу які залишилися після скорочення штатів:

№	Прізвище, ім'я по-батькові	Рік народження	Посада
1	Пашин М. Г.	1885	Завюрвідділом
2	Варшавський Н. А.	1886	Правозаступник
3	Шершньов С. Р.	1872	Правозаступник
4	Ляшенко В. Р.	1864	Правозаступник
5	Римаренко Я. В.	1863	Правозаступник
6	Женжурист М. М.	1875	Правозаступник
7	Панченко І. Г.	1887	Правозаступник

На 1 жовтня 1929 року склад Мелітопольської окружної колегії захисників (адвокатів) становив:

– за соціальним станом:

робітників	4,
з селян	4,
службовців	35,
осіб бувшого вільного фаху	8;

– за національним складом:

українців	21,
євреїв,	14,
росіян	10,
болгар	2,
білорусів	3,
німців	1,
греків	1;

– за партійністю:

партійних	5,
безпартійних;	46

– за юридичним стажем:

дореволюційний	13,
та післяреволюційний	38 осіб.

З жовтня 1928 року до вересня 1929 року в окружних колегіях захисників по всій Україні проходив «перегляд особового складу колегій». Так звана «чистка» рядів призвела до суттєвого зниження чисельності членів колегій в тому числі і на Запоріжжі.

З 15 жовтня 1929 року — сурова заборона приватної практики для всіх захисників (оборонців) Мелітопольської окружної колегії оборонців. Всі члени окружної колегії були зараховані до єдино-

го колективу оборонців, з фіксованою зарплатою. Всі, хто був не згодний, були змушені припинити свою адвокатську діяльність і вийти з колегії.

20 жовтня 1929 року НКЮ затвердив Положення про колективні форми роботи колегій захисників. Юридична допомога надавалася тільки через консультації, захист у суді здійснювався лише за ордером юридичної консультації або президії колегії, тому кількість захисників у 1929 – 1931 роках суттєво скоротилася. Таким чином, гострою стала потреба в нових кадрах.

Запорізька округа була ліквідована 2 вересня 1930 року. Відповідно до процедури ліквідації було запущено процеси реорганізації окружних колегій захисників.

В 1931 році Наркомат Юстиції УРСР прийняв Інструкцію про порядок ліквідації окружних судів, прокуратур і президій колегій захисників, за якою скасовувалися округи і створювалися міжрайонні колегії захисників.

У травні 1931 року наказом Наркомату Юстиції УРСР було визначено завдання міжрайонної колегії захисників, організацію, структуру, функції керівних органів, питання коштів і розподілу доходів, порядок прийому до колегії тощо.

Голови Мелітопольської Колегії Правозаступників

(з 1919 року – жовтень 1922 року, 1923 – 1925 рр.)

Варшавський Нафанаїл Олександрович

(6 листопада 1920 року – жовтень 1922 року)

Криворучко І. К. (з 31 березня 1923 року).

**Голови Президії Мелітопольської
окружної колегії захисників (оборонців)
(1925 – 1931 рр.).**

Дмитров Петро Кирилович (до 6 грудня 1925 року).

Левашов Олександр Михайлович (6 грудня 1925 – 15 жовтня 1927 року).

Плескач Микита Павлович (15 жовтня 1927 року – 5 липня 1928 року).

Плескач Микита Павлович (5 липня 1928 року – 15 липня 1929 року).

Ісаєв М. Ф. (15 липня 1929 – червня 1930 року; 5 червня 1930 року – перша половина 1931 року, до ліквідації (реорганізації) Мелітопольської окружної колегії захисників).

Варшавський Нафанаїл Олександрович голова Президії, на час довгострокового відрядження М.Ф. Ісаєва з питань колективізації (та розкуркулення) – жовтень 1929 року, лютий – березень 1930 року.

Левінсон Михайло Йосипович виконуючий обов'язки голови Президії (на час відрядження М.Ф. Ісаєва по колективізації Мелітопольського округу).

Юровський виконуючий обов'язки голови Президії (на час вибуття Ісаєва до лагерних військових зборів) – літо 1930 року.

Відомі адвокати Запорізької адвокатури кінця XIX – першої третини XX століття

Я. Г. Березовський присяжний повірений, кандидат права представляв захист інтересів міста Олександрівська протягом 1896 – 1898 рр. у Катеринославському Окружному Суді. Він отримував жалування 900 крб. на рік.

Протягом 1897 року Я. Г. Березовський, як міський повірений, подав 8 нових позовів до Окружного суду щодо самовільного захоплення міської землі, її незаконного використання та за значні неплатежі за договорами оренди.

Із розглянутих у 1897 році позовів було виграно вісім позовів, рішення щодо них вступили у законну силу.

Справи, виграні присяжним повіреним Я. Г. Березовським були:

- дві справи до підприємця Костянтина Кикнадзе, власника закладів торгівлі елітних спиртних напоїв — за вилучення приміщень торгівлі та повернення боргів за оренду;

- до підприємця Хаста за торгову лавку;
- до підприємця Шекіна за ковальню;
- до Попуренко за землю;

шоста до Антонова Івана за вилучення землі в кількості 55 кв. сажнів;

сьома до Соколовського і Омельченко — про відміну публічних торгів; восьма — щодо вилучення землі.

Римаренко Олександр Сергійович народився в 1870 році, з спадкових дворян, православний, росіянин, освіта середня (Астраханська гімназія, і Казанський університет, повний курс якого не закінчив), за професією — приватний повірений Катеринославського окружного суду та Харківської Судової палати; з постійним проживанням в місті Олександрівську. Мав міську садибу по вулиці Фортечній. За цією адресою знаходилася його контора приватного повіреного. Депутат (гласний) Олександрівської міської думи (1910-ті рр.). Член різних депутатських комісій. Активно працював в Бюджетно-ревізійній комісії. Був неодноразово головою цієї комісії. Активно працював по залученні позик на розвиток міського господарства Олександрівська.

На 1915 рік О. С. Римаренко займав посаду голови Олександрівського міського осередку комітету Всеросійського Союзу міст.

Влітку 1918 року залишив посаду керівника юридичного відділу Олександрівського міської управи. Приватний повірений, юрисконсульт (до 1921 р.) Подальша доля невідома.

Протягом 1902 – 1904 рр. Олександр Римаренко, як представник Олександрівська, додатково приймав участь по міських справах в Окружному суді 6 разів, як член Суду по Олександрівському повіту — 6 разів та Олександрівському міському суді — 22 рази. Чотири рази приймав участь в провадженні оглядів та у експертизах. Крім того, за цей час О. С. Римаренко підготував більше двадцяти письмових висновків по різних юридичних проблемних

питаннях на запис міської управи Олександрівська. Понаднормово представляв більше десяти разів інтереси міста в окружному суді по міських справах, які не були в його провадженні.

Зименс Яків Якович кандидат прав, помічник присяжного повіреного (1900 р.) присяжний повірений (з 1904 року). Депутат (гласний) Олександрівської міської думи з 1898 року. Член Комісії по огляду та відводу міських ділянок і водогінної комісії Олександрівської міської думи (з 1899 року).

Мав міську садибу по вулиці Ковальський (Кузнечній). За цією адресою знаходилася його контора присяжного повіреного.

Гурович Яків Самойлович народився в 1869 році м. Олександрівську Катеринославської губернії. Присяжний повірений м. Катеринослав. Контора знаходилася за адресами: м. Катеринослав, Новодворянська вулиця, будинок Кауфмана (на 1902 рік), проспект, будинок Каца (на 1914 р.).

В 1914 році переїхав до Петрограду. Контора присяжного повіреного С. Я. Гуровича знаходилася за адресою: м. Петроград, Миколаївська вулиця, буд. № 14, кв. 12 (на 1916 р.).

Після жовтневого перевороту 1917 року залишив адвокатську справу. В 1922 році повернувся до роботи. Прийняв активну участь в процесі по справі петроградського митрополита Веніаміна та його сподвижників за протидії у вилученні церковних цінностей. На 1922 рік проживав в Петрограді. Емігрував до Франції. Помер в 1936 році.

Трандафілов Микола Лазарович народився у 1877 р. в с. Велика Янісоль, Великоновосілківського району (Донецька обл.), грек, освіта вища.

В 1902 р. закінчив юридичний факультет Санкт-Петербурзького університету з дипломом першого ступеня. З 1902 по 1918 рр. член присяжної адвокатури округу Петроградської судової палати. З 1907 року працював юрисконсультантом Товариства користувачів при Путіловському заводі, а також в ряді інших торгових та промислових підприємств. З 1911 року працював юрисконсультантом Акціонерного товариства Бурлинських мідеплавильних заводів; з 1909 по 1918 рр. — юрисконсультантом Морського Міністерства, Санкт-Петербурзького порту, Головного Управління Корабельного будівництва, Обухівського сталеливарного заводу та Іжорського заводу.

Керівник юридичного відділу Олександрівської міської управи з 1 серпня 1918 року. Звільнений з посади в квітні 1919 р. Але з липня 1919 року був поновлений на посаді. Юрисконсульт Запорізького губкомунгоспу (вересень 1920 року).

Проживав в місті Олександрівську по вул. Олександрівській, будинок Тагаєвського.

На 1937 рік юрисконсульт Маріупольської кондитерської фабрики. Заарештований 20 листопада 1937 року. Особливою нарадою при НКВС СРСР 10 лютого 1938 року засуджений до розстрілу. Даних про виконання вироку немає. Реабілітований у 1989 році.

Бродський Самуїл Якович народився в 1882 році у Верхньодніпровському повіті Катеринославської губернії. Походить з бідної єврейської родини. З чотирнадцяти років пішов на заробітки щоб допомогти своїй родині. Працював касиром, рахівником в магазинах.

Роботу поєднував з самоосвітою, за результатами якої екстерном здавав іспити на середню освіту. В 1905 році у зв'язку з єврейськими погромами виїхав до Швейцарії. В 1906 році поступив на юридичний факультет Бернського університету. В березні 1910 року отримав диплом зі званням доктора права Бернського університету.

Після повернення з-за кордону був змушений заробляти приватними уроками, перекладами. З 1911 року також працював юрисконсультантом на різних підприємствах. Згодом став працювати присяжним повіреним.

Зі становленням радянської влади поступив на службу до Катеринославського агентства «Продросметал». Згодом перейшов працювати в органи юстиції, це пропрацював до 1927 року.

З 1927 до 1 січня 1931 року працював секретарем в дільничній прокуратурі в Катеринославі. З грудня 1930 року отримав знову призначення в колегію захисників Дніпропетровського межрайсуду. 30 січня 1931 року С. Я. Бродського рішенням президії Мелітопольської колегії захисників було переведено на роботу до м. Мелітополь.

6 квітня 1931 року мелітопольського захисника Самуїла Бродського було заарештовано Мелітопольським ОДПУ за підозри в участі в

контрреволюційній повстанській організації, яка мала на меті повалення радянської влади через збройне повстання, з подальшим встановленням буржуазно-демократичного устрою. На перших допитах захисник С. Я. Бродський зі звинуваченням категорично не погодився. Після десятигодинних щоденних допитів протягом 10 днів був змушений підписати «чистосердечні» свідчення проти себе. За обвинувальним висновком уповноважений Тягін рекомендував Бродському Самуїлу десять років концтабору. Зрозумівши наслідки такого звинувачення Бродський наважився відмовитися від підписаних показів. Це дало шанс на звільнення. 15 липня 1931 року за недостатністю доказів Самуїла Бродського було звільнено.

Адвокат Самуїл Бродський пропрацював в Дніпропетровській обласній колегії до 1956 року.

Блюмкін Соломон Мойсейович народився в 1880 році в м. Бобринці Херсонської губернії (нині Кіровоградської область) в родині службовця зернової торгової контори.

В 1888 році з родиною переїхав до м. Олександрівськ.

З 1890 по 1896 рік навчався в Олександрівському 6-класному міському училищі.

З 1896 року займався репетиторством, надаючи приватні уроки, конторником, секретарем. В 1900 році здав екстерном екзамен у Павлоградській гімназії за шість класів.

В 1903 році вступив до Товариства Прикажчиків. Згодом став членом правління.

В 1906 році був одним з керівників загального страйку службовців в м. Олександрівську.

В 1906 – 1907 роках працював помічником у катеринославських присяжних повірених Ворожейкіна і Гуровича. Розпочав працювати як захисник з кримінальних справ. В 1914 році здав екзамен приватного повіреного при З'їзді Мірових суддів Катеринославського Округного суду.

З 1914 року обслуговував Союз прикажчиків, лікарняні каси. З 1916 року співпрацював з Союзом фабрично заводських службовців. З кінця 1917 року по 1931 рік співпрацював і був членом Союзу радробітників, Союзу професійних Союзів, Держбанку, Сільмагів, продовольчих органів, на паровозоремонтном заводі, на Дніпробуді.

Приймав активну участь з 1918 року у роботі органів радянської юстиції. З 1919 року був завідувачим загальним відділом, юридичної консультації. Був обраний головою Запорізької колегії правозаступників, а згодом і Запорізької колегії захисників. З березня 1920 року займав посаду правозаступника в Запорізькому губернському відділі юстиції. Також одночасно був Завідуючим Консультаційним Бюро Губюсту. В 1930 році на вимогу Профради залишив роботу захисника. До 1933 року працював юрисконсультантом.

В 1924 році увійшов до складу комісії по історії професійного руху (за рекомендацією Профради). В 1926 році був членом Запорізької міської ради, секретарем адмінсудової секції.

В 1932 році отримав відзнаку ударника Дніпробуду.

В 1931 році був арештований органами НКВС. Згодом його було звільнено за відсутності складу злочину.

15 квітня 1941 року постановою Запорізької обласної колегії адвокатів С. М. Блюмкіна було звільнено від адвокатської діяльності за станом здоров'я, з переводом на тимчасову інвалідність. Подальша доля невідома.

Фрізен Давид Давидович народився 23 листопада 1906 року в с. Миколайполе Запорізького району, безпартійний, німець. Син великого землевласника (батько мав 300 десятин землі).

З 1923 до 1926 року — посильний сільської ради. В 1926 році закінчив юридичні курси в м. Харкові.

З листопада 1928 року до листопада 1929 року проходив службу в лавах Червоної армії, в 98 полку в м. Смоленську.

Захисник, член Запорізької колегії (до 1931 року), член Дніпропетровської колегії захисників.

Захисник юридичної консультації в селі Верхня Хортиця. З початку 1930-х років завідує юридичною консультацією в селі Верхня Хортиця.

Заарештований 7 грудня 1936 року Запорізьким міським відділом НКВС УРСР за звинуваченням в організації контрреволюційної діяльності.

Рішенням НКВС СРСР та прокурора СРСР від 18 жовтня 1937 року засуджено до розстрілу.

2 листопада 1937 року був розстріляний.

28 листопада 1989 року був реабілітований.

Унру Корній Корнійович народився 1 вересня 1878 року в с. Кічкас Запорізького району, безпартійний, німець. Активний учасник (колишній керівник) німецького союзу «Голандських вихідців». Освіта середня.

Завідуючий юридичною консультацією № 22 в селі Верхня Хортиця Запорізького району.

Заарештований 5 вересня 1937 року Запорізьким міським відділом НКВС за звинуваченнями за статтями 54-6, 54-7, 54-11 Кримінального кодексу «за проведення організаційної і шпionської-шкідницької діяльності на території СРСР на користь Німеччини.

18 вересня 1937 року рішенням Наркому Внутрішніх Справ і Верховного Прокурору СРСР Унру Корнія Корнійовича було засуджено до смертної кари — розстрілу.

8 листопада 1937 року вирок було приведено до виконання. 31 липня 1989 року Корнія Унру було реабілітовано.

Способний Іван Васильович помічник присяжного повіреного, присяжний повірений, депутат Російської Державної думи від Катеринославської губернії, міський голова Катеринославу, юрисконсульт, захисник Мелітопольської окружної колегії оборонців.

Народився в 1864 році в Олександрійському повіті Херсонської губернії. Українець. Закінчив юридичний факультет Санкт-Петербурзького університету. Почав працювати за фахом на посаді помічника присяжного повіреного в м. Одесі.

Прослужив на посадах кандидата на судових посадах: судді, слідчого, товариша прокурора в Катеринославському та Елісаветградському судах.

У 1890 році поступив на службу до Міністерства юстиції: спочатку призначений міським суддею, а у 1892 році став заступником прокурора в Катеринославському окружному суді. У 1896 році вийшов у відставку та одержав звання присяжного повіреного. З 1896 року юрисконсульт в Катеринославському відділенні Державного банку, Трубопрокатного заводу. Займався активно адвокатської практикою в Катеринославі та губернії.

Присяжний повірений Іван Васильович Способний на початку ХХ століття активно співпрацював з міським самоуправлінням м. Олександрівська. Міський голова Фелікс Мовчановський завдяки юридичній допомозі Івана Способного зміг розірвати кабальний договір з підприємцем С. Лизловим щодо міського водогону. Консультації та висновки забезпечили юриста міської управи Олександрівська можливістю створити нові умови для постачання води жителям міста і належний рівень утримання водогону.

У 1906 році був обраний депутатом Державної Думи Російської імперії від Катеринославської губернії. Він виступав за відміну смертної кари, свободу страйків та інші політичні свободи.

У 1909 році був обраний Катеринославським міським головою. Як міський голова І. Способний розвивав промисловість та інфраструктуру міста. Новий водогін, каналізація, будівництво міської лінії трамваю, мощення вулиць бруківкою,

реорганізація Вищого гірничого училища у Гірничий інститут — це лише найпомітніші із його досягнень. У 1910 році організував і провів у Катеринославі Південноросійську промислову, сільськогосподарську та кустарну виставку. А в 1917 році склав повноваження міського голови та виїхав у свій маєток в Полтавській губернії.

З кінця 1921 року служив юрисконсультом Полтавського Губкоммунгоспу, секретарем Полтавського відділення державного банку.

В 1925 році переїхав до м. Мелітополь.

З 20 червня 1925 року до 1 вересня 1927 року працював в Українбанку, Земсудкомісії в плановій комісії та юрисконсультом Мелітопольського комунгоспу.

8 вересня 1927 року звернувся до президії Мелітопольської окружної колегії захисників з заявою: «Прошу допустити мене на звання захисника».

4 листопада 1927 року був прийнятий до Мелітопольської окружної колегії захисників.

З 1 січня 1928 року було направлено до с. Кізіяр на посаду захисника консультації.

17 липня 1928 року, у зв'язку з відсутністю клієнтури в районі діяльності консультації с. Кізіяр був змушений відмовитися від роботи в Мелітопольській окружній колегії захисників.

В 1930 році був в розробці органів ОДПУ за матеріалами операції «Весна».

Був заарештований в 1931 році.

Подальша доля невідома.

Аргіропуло Дмитро Костянтинович народився в 1885 році в м. Генічеськ Таврійської губернії. З міщан. Грек. Освіта домашня. Володів грецькою (рідною), російською, польською мовами. Закінчив церковно-приходську школу та курс Народної школи. З п'ятнадцяти років почав кар'єру писаря. За фахом адвокат.

З 1907 до 1911 року працював столоначальником Мелітопольського З'їзду земського начальника.

З 1911 до 1914 року письмоводом Земського начальника в с. Друга-Покрівка та рахівником в кредитному товаристві в м. Ногайськ Бердянського повіту.

З 1914 року до 1917 року працював приватним повіреним в м. Ногайську. З 1917 року до 1918 року займав посаду письмоводу в м. Ногайську Бердянського повіту.

З 1918 року член спілки «Союзу торгово-промислових робітників».

З 1918 року до 1920 року – секретарем Ногайського Ревкома, згодом секретарем Собесу. З 1919 року до 1921 року правозаступником в м. Ногайську.

В 1922 році переїхав до м. Мелітополя, де отримав роботу письмовода.

З 6 червня 1923 року до 8 листопада 1924 року працював секретарем Мелітопольського окружного прокурора. 8 листопада 1924 року було призначено захисником в юридичну консультацію с. Іванівка (нині Іванівський район Херсонської області) Мелітопольської округи.

На 15 березня 1927 року працював другим захисником юридичної консультації в с. Велика Лепетиха Мелітопольської округи.

В квітні 1928 року отримав посаду інструктора Мелітопольського окружного суду. У зв'язку з цим склав повноваження захисника та вибув зі складу Мелітопольської окружної колегії за власним бажанням з 1 травня 1928 року.

26 січня 1938 року Дмитра Аргіропуло Комісією НКВС та прокурором СРСР (протокол № 18) засуджено до ВМП (розстрілу).

Місце поховання невідомо.

Варшавський Нафанііл Олександрович народився 16 квітня 1886 року. З пролетарів. Закінчив юридичний факультет Московського університету.

З 1914 року присяжний повірений. До лютого 1917 року служив в армії.

З 6 травня 1919 року Мелітопольським Ревкомом призначено уповноваженим по організації юридичного відділу та правозаступником. Одночасно було призначено завідуючим Мелітопольського Унаробразов (повітової народною освітою). Безпартійний. Працював лектором в партійній школі по вивченню Червоного права.

Голова Мелітопольської колегії правозаступників з 6 листопада 1920 року. В евакуації правозаступник в м. Кременчук.

Працював правозаступником з 6 березня 1919 року до 1 жовтня 1922 року, до скасування інституту правозаступників.

З листопаду 1920 року до жовтня 1922 року був головою Мелітопольської окружної колегії правозаступників. Одночасно в 1922 році Варшавський був керівником по наданню юридичної допомоги робітникам членам профспілок.

З 1 березня 1922 року до 15 листопада 1923 року був юристконсультком Мелітопольського округу.

З 6 листопада 1922 року до 1 жовтня 1922 року був Головою Мелітопольської Колегії Правозаступників.

На 1924 рік працював юристконсультком радгоспу та Завюрістконсульським відділом по наданню юридичної допомоги профспілкам та їх членам.

Член Президії та заступник Голови Президії;

з 8 грудня 1925 року до 11 травня 1927 року заступник голови Президії Мелітопольської окружної колегії захисників, член дисциплінарної присутності, член екзаменаційної комісії та голова кваліфікаційної комісії Мелітопольської окружної колегії захисників.

В 1925–1926 роках був керівником осередку вивчення Радянського права при Бюро Мелітопольської окружної колегії оборонців.

З 11 травня 1927 року Варшавського обрано членом президії та заступником голови юридичної комісії при президії Мелітопольського окружної колегії оборонців.

На 1931 рік референт-плановик Мелітопольської міської ради.

Заарештований 21 лютого 1931 року за звинуваченням в участі в контрреволюційної організації.

8 березня 1931 року в Мелітопольському БУПРІ закінчив життя самогубством.

Мелітопольським РВ ДПУ 27 березня 1931 року справа припинена у зв'язку зі смертю звинуваченого. Реабілітований у 1991 році.

Йоговський Федір Петрович народився 7 лютого 1883 року в селі Інзівка Бердянського повіту Таврійської губернії. Болгарин. З поселян власників. Закінчив народну школу. Закінчив Преславську вчительську семінарію (чотири роки навчання) та отримав професію вчителя народної школи.

З 1901 до 1908 року був вчителем в Земській школі в с. Великому Рогачику Мелітопольського повіту Закінчив юридичний факультет Московського університету.

В 1914 році мобілізований на фронт рядовим. Після демобілізації повернувся до Верхнього Рогачику.

З 1919 року працював завідуючим Верхньо-Рогачинського волосного відділу народної освіти. Згодом поєднував викладацьку діяльність в місцевому Вищому початковому училищі.

З 1 січня 1922 до 1 квітня 1923 року (до закриття) завідував Верхньо-Рогачинською профагномічною (сільськогосподарською) школою.

З 21 лютого 1921 до 1 квітня 1922 року був правозаступником та юрисконсультантом при народному суді 12 ділянки в с. Верхній Рогачик Мелітопольського повіту Запорізької губернії.

З 1924 до 1925 року захисник Катеринославської губернської колегії захисників.

19 вересня 1925 року захисника Ф. П. Йоговського за його заявою було переведено до юридичної консультації с. Якимівка.

В травні 1929 року пройшов так звану чистку рядів Мелітопольської колегії захисників.

20 березня 1930 року захисника Ф.П. Йоговського було переведено до м. Мелітополя. Він на той час входив до Президії Мелітопольської колегії захисників, як член Президії, голова Консультаційної комісії та скарбник колегії.

Подальша доля не відома.

Кутєпов Василь Васильович народився 5 березня 1885 року в м. Бердянськ. Росіянин. З селян службовців. Безпартійний. Володів українською, німецькою, болгарською мовами. Юрист-практик. Освіта спеціальна (фахова) середня. Закінчив Бердянське Вище початкове училище, останні курси екстерном.

Службу почав писарем, згодом працював канцеляристом в судових органах та нотаріальних (інстанціях) Бердянського повіту. Письмовод з 1 травня 1900 до 1 жовтня 1908 року.

З 7 січня 1906 року до 10 жовтня 1916 року працював письмоводом в нотаріальній конторі м. Ногайська Бердянського повіту Таврійської губернії.

З 20 жовтня 1916 року та до встановлення радянської влади на Запоріжжі працював нотаріусом в нотаріальній конторі с. Цареводаровка Бердянського повіту.

З 14 травня 1917 року до весни 1920 року працював секретарем в різних державних та громадських

установах. Член Бердянського профсоюзу Радторг-службовців з 1917 року.

З 24 квітня 1920 року до 26 січня 1922 року працював правозаступником в Бердянському повітовому бюро юстиції, з проживанням в с. Цареводарівки (нині с. Софіївка Бердянського району), згодом юрисконсультом.

В 1922 – 1923 роках працював діловодом, секретарем, захисником в різних державних та громадських установах с. Цареводарівки.

З 11 травня 1923 року — захисник, член Мелітопольської окружної колегії захисників, з районом діяльності с. Цареводарівка.

За час перебування в Мелітопольській окружній колегії оборонців дисциплінарних стягнень не мав. Чистку по колегії оборонців пройшов і був залишений в її складі.

14 січня 1930 року вийшов зі складу Мелітопольської окружної колегії оборонців за власним бажанням.

Подальша доля не відома.

Плескач Микита Павлович народився 28 травня 1893 року в селі Дворічна Куп'янської округи. Закінчив сільську школу.

В 1906 році поступив учнем до коваля. Працював ковалем за наймом в м. Севастополь (1912 – 1913 роки). Помічник слюсаря Катеринославської залізниці в м. Ростові на Дону (1913 – 1915 роки).

З 1915 – 1918 років служив в Першому Кавказькому залізничному курині. Згодом призначено машиністом водокачки.

Член КП(б)У з 1919 року.

З 1918 року по 1927 рік працював в різних судових і партійних установах.

З 10 травня 1918 року до 1 червня 1922 року уповноважений НК в Куп'янську, Гомелі, Харкові.

З 1 червня до 10 листопада 1922 року — завідувач Куп'янського бюро юстиції.

З 10 листопада до 1 жовтня 1925 року суддя Дворіченського народного суду.

З 1 жовтня 1925 року до 1 вересня 1926 року — секретар Дворіченського райпарткому.

З 1 вересня 1926 року до 15 червня 1927 року учень (курсант) Харківських курсів окрпартробітників. Член Мелітопольського окружного суду (1927 рік). Голова Президії мелітопольської окружної колегії захисників (оборонців) з 15/16 жовтня 1927 року.

Перебрано головою Президії мелітопольської окружної колегії захисників (оборонців) 5 липня 1928 року до 15 липня 1929 року.

1 серпня 1930 року Микиту Плескача у зв'язку з виїздом за межі Мелітопольської округи було виключено зі складу членів Мелітопольської окружної колегії оборонців.

З 31 травня 1939 року молодший лейтенант держбезпеки НКВС СРСР.

5 листопада 1946 року майор Плескач Микита Павлович нагороджений медаллю «За бойові заслуги». Подальша доля невідома.

ЗМІСТ

Передмова	3
Адвокати на захисті інтересів міста Олександрівська (Запоріжжя)	4
Позови та справи міста Олександрівська кінця XIX ст.	7
Юридичний відділ Олександрівської міської управи	8
Особливості професійної діяльності адвокатів Олександрівська: кількість та склад справ	9
Джерела і література	15
Адвокати міста Мелітополя на шпальтах місцевої преси початку XX століття	17
Справа про розбійні напади «банди Варрави»	18
Справи сімейні у судовій залі	22
Матеріали кабінету-музею історії адвокатури Запорізької області	24

Адвокати Олександрівська	24
Позови та справи міста Олександрська кінця XIX ст.	27
Особливості професійної діяльності адвокатів Олександрівська: кількість та склад справ	28
Юридичний відділ Олександрівської міської управи	29
Адвокати Запоріжжя на зламі епох	31
Адміністративний устрій на Запоріжжі	31
Схема становлення Запорізької адвокатури на зламі епох	32
Адвокати мелітопольського округу	34
Структура Мелітопольського Повітового юридичного відділу	34
Відомі адвокати Запорізької адвокатури кінця XIX – першої третини XX століття	40

наукове видання

Майстро Дмитро, Стойчев Валерій

НАРИСИ З ІСТОРІЇ АДВОКАТУРИ ЗАПОРІЗЬКОЇ ОБЛАСТІ

Верстка — Текуч В.
Дизайн обкладенки —Мордовський М.

Підписано до друку 28.01.2024. Формат 60x84/16
Папір офсет. PragmaticaС, Цифровий друк
Ум. друк. арк.3,49. Наклад 100 прим.

Видавництво «АА Тандем»
Адреса: 69006, м. Запоріжжя,
вул В.Лобановського б.27, кв.69
т. 050-590-96-21
Свідоцтво про внесення до державного
реєстру видавців: Серія ДК № 2899

Надруковано «АА Тандем»
зам. №91

Меценати проєкту «Дослідження історії адвокатури Запорізької області»

ВАДИМ ЛАВРІВСЬКИЙ
адвокат, член Національної асоціації
адвокатів України та Палати адвока-
тів Чеської Республіки

Освіта: Львівський інститут внутрішніх справ при Національній академії внутрішніх справ України, CEVRO Institut, z.ú. (Прага, Чеська Республіка) за напрямком підготовки «Арбітраж і медіація» (2018 р.) та «Приватне право». З 2023 р. — аспірант кафедри філософії, публічного управління та соціальної роботи Запорізького національного університету.

Під авторством Вадима Лаврівського опубліковано ряд наукових та навчально-методичних праць з права, політології і соціології, що використовуються у навчальному процесі вищих навчальних закладів Львова та Одеси.

Вадим Лаврівський активно займається налагодженням співпраці між Запорізькою областю та регіонами Західної Чехії, зокрема Карловарським краєм.

Нагороджений державною нагородою України — медаллю «За оборону України», Почесною грамотою Запорізької обласної ради та Грамотою Запорізької обласної державної адміністрації.

ДМИТРО МАЙСТРО
адвокат, партнер
ЮК «Майстро і Беженар»

Освіта: Запорізький національний університет, спеціальність «Історія України», історик. Харківський національний університет внутрішніх справ, спеціальність «Правознавство», юрист. Запорізький національний технічний університет «Запорізька політехніка», магістр психології.

Голова Запорізького відділення Асоціації адвокатів України. Член Ради адвокатів Запорізької області.

Депутат Запорізької обласної ради VII і VIII скликання.

Переможець Всеукраїнського незалежного громадського конкурсу «Адвокат року-2018» в номінації «Медичне і фармацевтичне право» та Всеукраїнського незалежного громадського конкурсу «Адвокат року-2020» в номінації «Краще відділення ААУ».

Подяка Голови Верховної Ради України. Грамота Запорізької обласної ради. Подяка Асоціації адвокатів України. Увійшов у список ста найкращих юристів України 2020 року в податковій практиці (згідно з дослідженням видання «Юридична газета»).